

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds

Projekts «Augsta riska ķīmiskās vielas izstrādājumos Latvijā» galvenie secinājumi

Agnese Meija- Toropova

19.05.2022

Projekta mērķi

1. **legūt padziļinātu informāciju par augsta riska vielām**

- Informācijas apkopojums par augsta riska ķīmisko vielu klātbūtni izstrādājumos (datu ieguve, analīze, prioritāro vielu saraksts)
- ES Ātrās brīdināšanas sistēmas bīstamu nepārtikas preču jomā Rapex datu analīze, lai iegūtu priekšstatu par noteiktu vielu klātbūtni līdzīgos izstrādājumos

2. **Novērtēt sabiedrības un izstrādājumu piegādātāju informētību, ieinteresētību un gatavību veikt darbības, lai samazinātu augsta riska ķīmisko vielu ietekmi no patērētāju lietotajiem izstrādājumiem**

- **Aptauja izstrādājumu piegādātājiem** par komunikāciju un tās saturu, saistībā ar izstrādājumu sastāvā esošajām ķīmiskām vielām
- **Aptveroša patērētāju aptauja**, lai novērtētu sabiedrības informētību, ieinteresētību par bīstamām vielām

Secinājumi par datu apkopojumu

- **Mērķis:** apkopot pieejamo informāciju par prioritāro bīstamo vielu sastopamību izstrādājumos, noskaidrot, kuras no pēdējos gados (2020-2021; 2022 – pirmā puse) ECHA pievienotajām Kandidātvielām varētu būt prioritāras Latvijai, kā arī papildināt un atjaunot jau savāktos datus.
- **Secinājums:** informācijas ieguve par dažādu bīstamo vielu klātbūtni izstrādājumos apgrūtināta => informācijas ieguve par vielām izstrādājumos Latvijā galvenokārt iespējama no LVĢMC ķīmisko vielu un maisījumu datubāzes, Rapex datu bāzes; vispārīgs priekšstats par vielām izstrādājumos ES tirgū – ECHA vietnē, SCIP

Secinājumi par datu apkopojumu

- Augsta riska vielu lietojums – salīdzinoši liels, dinamika gadu griezumā nemainīga, nav vērojams kritums Kandidātvielu izmantošanā

Rezultāti

- **Sagatavots ziņojums**, kas ietver pārskatu par:
  - 1) Latvijā izmantotajām REACH Kandidātsaraksta vielām (2020-2021; 2022(pirmā puse) – apjomi, izmantošanas joma un dinamika
  - 2) dati no ECHA par biežāk sastopamākajām REACH Kandidātsaraksta vielām izstrādājumos,
  - 3) Dati no SCIP datu bāzes par ziņojumiem no Latvijas (tiek gatavoti sadarbībā ar ECHA),
  - 4) Papildus - pārskats par PMT vielām
- **Elektronisks saraksts ar prioritārajām vielām** (2015-2020)

Rapex datu analīze

- Izpētīts un iegūts pārskats par to, kāds ir visbiežāk sastopamais ķīmiskais piesārņojums dažādās izstrādājumu grupās (rotallietās, bērnu precēs, tekstilizstrādājumos, elektroprecēs, mēbelēs u.c.).
- Sagatavots ziņojums par izpētītajām un izvērtētajām vielām un izstrādājumu grupām.
- Tiks publicēts: <https://www.bef.lv/projekti/kimiskas-vielas/>

Sabiedrības aptauja/rezultāti

- Sadarbībā ar TNS Kantar aptaujāti 1000 respondenti no visiem Latvijas novadiem;
  - Interese par bīstamo ķīmisko vielu ietekmi uz vidi un veselību ir **salīdzinoši augsta**: aptuveni 50 % no respondentiem interesējas par šiem jautājumiem. Interesējas salīdzinoši biežāk vecāka gada gājuma cilvēki, cilvēki ar augstāko izglītību.
  - Satraukums par bīstamu ķīmisku vielu klātbūtni ikdienā lietojamās precēs respondentu vidū ir **augsts**. Ļoti satraukti vai satraukti Latvijas iedzīvotāji galvenokārt ir par bīstamu ķīmisku vielu klātbūtni gultasveļā, virtuves piederumos, rotaļlietās un apģērbā.
  - Liela daļa respondentu uzskata, ka ir **ne pārāk labi informēta** vai **vispār nav informēta** par bīstamo ķīmisko vielu klātbūtni dažādos produktos, lai gan **aptuveni puse** skatās un interesējas par sastāvu un produktu marķējumu apģērbam, gultasveļai, mājas tekstila izstrādājumiem, virtuves piederumiem un rotaļlietām

Aptaujas rezultāti

- Tikai **neliela daļa** vien **6%** – ir pieprasījuši informāciju tirgotājiem vai ražotājiem par bīstamajām ķīmiskajām vielām precēs; **36%** nav pieprasījuši informāciju tirgotājiem vai ražotājiem, jo nezināja kā to izdarīt; **37%** nav zinājuši par tādām tiesībām, **21%** - neinteresējas
- Aptuveni 2/5 jeb **meklētu alternatīvu**, ja uzzinātu, ka plānotais pirkums satur bīstamās ķīmiskās vielas. Piektā daļa **apgalvo, ka nekad nepirktu preci, kas satur šādas vielas**, savukārt **katrs desmitais atzīst**, ka lēmums iegādāties preci, kas satur bīstamās ķīmiskās vielas, ir atkarīgs no preces veida.
- Vairākums **85% noteikti vai drīzāk gribētu pārbaudīt bīstamo ķīmisko vielu klātbūtni**, pieprasot informāciju tirgotājam vai ražotājam, par precēm, kuras nonāk kontaktā ar pārtiku. Augsta interese ir par - gultasveļa, apģērbs, zīdaiņu preces, mājas tekstilizstrādājumi un rotaļlietas.
- Vairums uzskata, ka **pieejama** informācija par to, ka precēs (piemēram, gultasveļa, virtuves piederumi, apģērbs u.c.) var atrasties bīstamas ķīmiskās vielas, galvenokārt **būtu jānodrošina preces ražotājam**. Aptuveni **piektā daļa** pauž viedokli, ka šī funkcija **būtu jāuzņemas preces tirgotājam**.

<https://www.bef.lv/projekti/kimiskas-velas/>

Uzņēmumu aptauja

- Mērķa grupa – tirgotāji (mazumtirdzniecība, vairumtirdzniecība), izstrādājumu ražotāji
- Interviju veikšanai piesaistīts pētījumu centrs SKDS. Plānotas bija **20** kvalitatīvās intervijas; realizētas - **9**;
- Uzņēmumi un tirgotāji kopumā **nevēlas sniegt informāciju** dažādu iemeslu vadīti, atklātāki un drošāki ir uzņēmumi, kas darbojas starptautiskā tirgū (ražojošie uzņēmumi).
- Liela problēma ir **zināšanu un informācijas trūkums** gan par REACH un bīstamo vielu esamību izstrādājumos īpaši tirgotāju vidū, gan par saviem pienākumiem sniegt informāciju
- Atskaite tiks publicēta BEF mājas lapā:
<https://www.bef.lv/projekti/kimiskas-vielas/>

Diskusijai

- Aktuālās tēmas nākotnei/ intereses saistībā ar ķīmiskām vielām, likumdošanu, citas aktualitātes?

Paldies par uzmanību!